

מדינת ישראל
הכנסת

ש. ב.

פרוטוקול מס' 15/ב

מישיבת ועדת החינוך ותרבות שהתקיימה
ביום ד', ז' בשבט תשי"ז - 9.1.57
בשעה 9.10.

נוכחים:

ש. פרטיץ - היו"ר	<u>תכרי הוועדה:</u>
ר. הקטין	
פ. זואריץ'	
ת. טובי	
י. כמיס	
ד. נצר	

מוזמנים:

י. שריד - המשנה למנהל הכללי במשרד החינוך ותרבות.	
מר בן-אור - סגן המנהל הכללי במשרד החינוך ותרבות.	
מר סלמון - מנהל המחלקה לחינוך הערבי במשרד החינוך ותרבות.	

סדר-היום:

א. שאלות.
ב. הדיון על סקירת מצב החינוך בבחי-
הספר של המיעוטים.

§ § § § § § § § § § § §

היו"ר ש. פרטיץ:

פותחת את הישיבה.

ראיתי את הגליון השני של מינהל ההסברה של משרד החינוך ותרבות וכתוב עליו: הוצאת תדפיס הממשלתי, נדפס בדפוס "דבר". האם דברים אלה נעשים לפי מצד או לא?

9.1.1957

הדו"ח על סקירת מצב החינוך

בבתי-הספר של תל אביב

ד. הקטין:

אנו מחקלים בפתרון בעיות רבות הן מחוץ קצרים כלכליים והן מתוך מחסור בכוחות לדבר זה. זהו גורם אחד וכל מה שאנו מוצאים בפינות שונות של האוכלוסיה שלנו אנו מוצאים גם באוכלוסיה הערבית.

יש לציין לשבח את העובדה שמענו עליה אחמול שאין כמעט ישוב ערבי שאין בו בית-ספר - זהו זה שג גדול מאד. אני עצמי ביקרתי בכפר דבוריה ומה וכתר הוא אדם המעוניין בקידום מטרות חינוך במקום שהוא סיפר לי, כל בזמן המנדט היו בבית-הספר רק שתי כיתות ועתה ישנן 8. כך יש גם גן ילדים. מה ובן שזהו הישג חשוב, ויש עוד הישגים שאי-אפשר לציין.

אולם לא שמענו פרטים על מצב ספרי הלימוד, וראוי הדבר לשמיעה, כי שמעתי שעל המורים לחכונן לשיעור לפי ספרים באנגלית או בצרפתית והם טרצים בפני הילדים. דבר זה הוא קשה בשביל ילדי בית-הספר היסודי. זהו בעיה קשה ויש למצוא את פתרונה. מה י התכנית בעתיד הקרוב לגבי פתרון בעיה זו בשלמותה.

ישנה בעיה נוספת שעליה עמד במקצת מר סלמן והיא שאלת מורים נוצריים לבני העדה המוסלמית. ביקרתי בכפר סנדלה והמוכתר סיפר לי, כי מתוך 7 מורים שישנם בבית-הספר 4 נוצריים והוא רוצה במורים מוסלמים, כי בני הכפר הם מוסלמים. דבר זה גורם לחיסורים רבים בבית-הספר, כי המורה הנוצרי אינו מלמד ביום א' המוסלמים אינם לומדים ביום ו' ויום שבת - הוא שבת. דבר זה מוכיח, כי כישור מוסלמי צריכים גם המורים להיות מוסלמים.

בעיית המבנים - ביקרתי בכפר מינדה וראיתי את בית-הספר שהוא מוכן בחורבות, התקרה דולפת ואין שמשות. נאם לי שיש שקשה להגיע את אנשי הכפר לפעולה. האם כאן לא היה צריך משרד החינוך והתרבות לעשות פעולה מסוימת יחד עם משרד הפנים כדי ללחוץ על הרשויות המקומיות שיתקיימו את הדברים הדרושים התקנה? עלי לציין, כי ברוב המקומות בהם ביקרתי פני המבנים זה איזה שהוא דבר משווע.

אמנם ברור לי, כי אותם הדברים שעליהם הצעתי אינם ניתנים לפתרון קל. אולם יש לעורר את המחשבה לכך, כדי להגיע לפעילות.

אשר לגבי הילדים - כאשר ביקרתי בבתי-הספר השונים נכנסתי גם לגנים, כי לרוב הם צמודים זה לזה. נוסחתי לדעת, כי אין מספיק מכשירים כדי להעסיק את הילדים; אין גם גישה חינוכית כדי שידעו לנצל את הישגם, כי ברוב המקומות לא מצאנו אדם מוכשר לתפקיד ומשום כך הדבר לקוי. יש למצוא דרך כדי לספק לגבי-הילדים את המכשירים הדרושים.

בעיית בוגרי בתי-הספר התיכוניים - נראה לי, כי גם בשטח זה עלינו להיות הוזמים. בזמנו, שמענו על קבוצת בוגרים שברחה לעבר-הירדן מיום עליה להם לעשות בארץ. נראה לי שיש להם הרבה מה לעשות בארץ. טבעי הוא שהנוער הערבי ילך לכפר הערבי לעבוד ולהסתדר. לכן יש לכוון את הבוגרים בכיוון זה. כן יש לוונם להכשרה במטרות השנים כמו: לבתי-ספר לאחיות. בשטח זה ישנם תפקידים רבים לנוער הערבי ומתפקידו של המשרד לוונם לכך. אם הנער הערבי יראה את מטרותיו בכך גם יתו ללימודים יהיה אחר, כי הוא ידע שיש לו משהו מן ויימת.

9.1.1957

הדיון על טקירת מצב החינוך
בבתי-הספר של המיעוטים.

ח. טובי:

לדעתי, זהו דבר חשוב שאנו מקיימים דיון זה. אולם אין להסתפק בשמיעת דין-וחשבון זה, אלא יש לברר גם שאלות אחרות הקשורות במבנה החינוך ותכנית הלימודים, כי אלה הן שאלות המעסיקות ומאייגות את האוכלוסייה הערבית. הם מודאגים מהמצב הקיים בבתי-הספר בערים ובכפרים.

שמענו כאן על מספר התלמידים הערביים בבתי-הספר, אם כי קראתי באחד הפירטומים הממשלתיים שמספרם מגיע ל-26,000 תלמיד וכאן נאמר לנו שמספרם מגיע ל-29,000 תלמיד. אולם גם אם מן בל זאת המספר שניתן לנו, הרי זה רק 50% מכלל הילדים בגיל חינוך חובה - זה טראה על שטח ההפקר הגדול שישנו עדיין בקרב הנוער הערבי ויש לתקן זאת.

אינני דובר כבר על המצב בחינוך התיכון שבאוכלוסייה של 200,000 איש לומדים רק 850 בבתי-ספר תיכוניים. אני גם אינני שבע רצון מהמצב בבתי-הספר התיכוניים והודיים. אולם אם נשווה את המצב, הרי נראה שהמצב בכל זאת יותר טוב, כי על כל 100 איש באוכלוסייה היהודית ישנו תלמיד ורבע ועל כל 100 איש באוכלוסייה הערבית ישנו 0,4 תלמיד - זהו מצב מדאיג. ועלינו לתציא מספר שקנות.

מר טלמון/על מצב חינוך הבנות שאינן עמד
מקרות בבתי-הספר. לדעתי, זעום מאד מספר הבנות הלומדות, אבל הנימקים שניתנו להסברת הדברים אינם סתמליים על הדעה. אינני מתעלם מהעובדה ששנים הרבים ואמהות הרוצים שבנותיהם יעזרו להם במית. אולם זה איננו המוקד העיקרי, כי נצרת היא אחת הזוגיות המוכיחות שאין זה כך. לדעתי, אילו היו בתי-ספר נפרדים לבנות היה זה משנה באופן יסודי את פני הדברים ואין צורך להתעלם מהעובדה שבקרב האוכלוסייה הערבית כמו בקרב אוכלוסייה דומה אין רוצים שהבנות תלמדנה בבתי-ספר מעורבים ושלהקים להן בתי-ספר נפרדים, כפי שזהו זה בזמן המלחמה.

אולם גם ביקור הבנים בבתי-הספר אינו סדיר. קיים חוק חינוך חובה במדינה ואין זה מטפיל לבוא ולומר שמחוק נימוקים אלה ואתרים אין מקיימים את החוק, אלא צריך לדאוג לקיימו במלוא מתן המלה וליצור את התנאים והתאימים לקיומו של החוק. לדעתי, יש לה כאן מין לא אי-איכפתיות והמצב מבטא זאת.

גם המבנים שהוויים גורם מפריע מאד לקליטת הילדים בבתי-הספר, כי ישנה כאן צפיפות גדולה ואין מספר מתאים של כיתות. נוסף לכך, אין מקיימים בבתי-ספר. אני יכול לציין עבודה מצערת מאד שבט"ן 9 השנים שעברו הוקמו שני בתי-ספר: האחד בכפר פרדיס והאחר בכפר ג'יד. לכן אין לבוא ולהתלונן על האוכלוסייה הערבית שילדיה אינם מקיימים בבתי-הספר.

אין זה נכון שהאוכלוסייה אינה רוצה להשתתף בהקמת בתי-ספר. עובדה היא כאשר הממשלה נתנה 5000 ל"י להקמת בית-ספר בכפר פרדיס הקציבה המועצה המקומית שם 18,000 ל"י להקמת בית-הספר, כלומר, כאשר הממשלה מקצבה סכומים, גם המועצות המקומיות עוזרות בכך. אולם אחד הדברים המפריעים מאד לגבי הקמת מבנים היא העובדה שאין טקיימים מועצות מקומיות. לאוכלוסייה הערבית ישנם 114 ישובים כפריים וישנן רק 13 מועצות מקומיות - זהו דבר מדאיג מאד.

9.1.1957

הדיון על טקירת מצב החינוך
בבתי-הספר של המיעוטים.

ח. טוב :

בזמנו הוטל מט-חינוך על האוכלוסייה הערבית
בצד מט-גו לגולת שהגיע ל-20 ל"י. ראינו שמט זה מכסה את ההוצאות,
כך גם זאמר עקר המדינה. והממשלה אינה ממלאת את חובתה כלפי הישוב
הערבי.

יש לציין בצעה, כי אין חינוך תקי לאי ומקצוע
בקרב האוכלוסייה הערבית. אמנם שרד העמדה החחיל עש במחזור שנים
בנצרת, אך זה אינו שפיק ואינו מספק את הצרכים המינימאליים ואין
כל לימוד בקרב הנוער העובד.

לכן, אם נראה את התמונה כלה, הרי המצ

מדאיג.

אשר לשאלת המורים - 900 מורים אינם
מספיקים ל-29,000 תלמידים ויפס עד היום בתי-ספר שחסרים בהם מורים.
יש להגדיל את שפר המורים ולמצוא את התקציב המתאים להם.

רמת החינוך והלימודים - אינני רוצה לחזור
על כך שמשרד החינוך והתרבות הוציא מההוראה מורים מוכשרים רק מתוך
נימוקים פוליטיים. אפשר לבוא ולהתלונן על מורים שאינם רוצים להעלות
את רמתם. אולם אני יודע על מאמצים גדולים שעושים המורים כדי להעלות
את רמת השכלתם ומשרד החינוך והתרבות אינו עוזר להם. למשל, מדוע
בשנת 1956 לא התקיימו בחינות למורים בלחי מוסמכים, למרות שמורים
רבים בקשו לקיים בחינות כאלה? מדוע טרם פרסמו את תוצאות החינות
שהתקיימו בדצמבר 1955? שיטת הפיטורים אף היא אינה נותנת למורה
בסחון מינימאלי שהיא יושאר בעבודה בשנה הבאה - דבר זה משבש את
פכניות הלימודים שלו, נוסף לכך, אם מוציאים מורים לקורסים - דבר
זה נעשה על חשבון רמת החינוך. למק יש להקים סמינר למורים, כי
בלעדי זאת אי-אפשר יהיה להתקדם. טוב שהוקם בית-מדרש למוחת שגמרו
7 כיתות של בית-ספר יסודי. אבל צריך להקים סמינר שבו לופדים לאחר
גמר בית-ספר תיכון. כלומר, יש צורך בסמינרים ארוכי מועד. לדעתי,
זהו אחד הדברים שעל ינו להמליץ עליהם.

דובר כאן על חוסר יזמה מצד המורים לקרוא

ספרים ואין להם ספריות בבתייהם - יש לראות מהם התנאים, כי אם
הם ירצו לקרוא ספרות כללית הם יכולים לקרוא ספרים
באנגלית. אולם רוב הספרים הדרושים להם הם ישנים נושנים מתקופת
המנדט. אני מתרח לצייין שאפילו אני מתקשה לקרוא ספרות בעברית.
לכן, אי-אפשר לדרוש מהמורים להרחיב את אופקיהם מבלי לחת להם אפשרות
לקרוא ספרות בערבית. יש לחפש דרכים כיצד להביא לכאן ספרות בערבית
מהארצות הערביות; ואין כאן הכוונה רק לספרות האיבה והשממה,
אלא יש גם ספרות יפה וספרות מעיית. אך יש לאוג לכך ואפשר להביא
ספרים דרך אנגליה וצרפת, כי הנוער רוצה לקרוא בשפתו הוא והדבר אינו
ניתן לו - דבר זה שפיע על המורים ועל התלמידים בבתי-הספר
החכוניים.

נוסף לכך ישנה אווירה במשרד החינוך והתרבות

המגבי לה את חופש המורים, חופש הקריאה שלהם וחופש הפעולה. ישנו

9.1.1957

הדיון על טקירת מצב החינוך
בבתי-הספר של המיעוטים.

ח. טובי:

לחץ פוליטי על המורים. למשל, ישנו בטאון שהמפלגה הקומוניסטית מוציאה אוחו. בטאון זה ממלא חפקיד חשוב בקרב האוכלוסייה הערבית. אבל מורה בבית-ספר תיכון צריך לקרוא בטאון זה בסתר, כי כל מי שמזיק בטאון זה נחשב כאיש מק"ל. לכן אם רוצים לתת לערבים לחץ פחות יש לתת למורים לחשוב בעצמם כפי שהם חושבים לנכון. אחת הדוגמאות לכך היא מינוי שופט חוקר בכפר יטיף כדי לחקור את מהלך בית-הספר ומורה אחד באמחלה שניה לו תעמולה עוינת ומסיחית נגד התלמידים הדרוזים - זוהי אשמה חסרת כל יסוד. כל דבר כזה הוא טיפוס על המורים ועל עבודתם ויוצר אווירה לא טובה, וצריך, מאד שאפילו התלמידים הדרוזים עצמם חתמו על מכתב בו הם מביעים את מורתם על האשמות הללו.

רמת החינוך בבתי-הספר היסודיים - יען

חלונות רבות עליה. ילד מסתהד' או ה' אינו יודע את הדברים המינימאליים שבהינתן קריאה וכתיבה ובכלל ידיעת הדברים. אני גם לא הייתי שבע רצון מהמצב שהיה בזמן המנדט, אולם לעומת זה צב שהיה בזמן המנדט ומצב הוא ירוד מאד. אף בחינוך הסטיפדיה מוכיחות זאת. ישנן שעות רבות שמבזבזים בבית-הספר שלא על לימודים כמזן על שירה ומשחקים. כלומר, ישנן חלונות רבות בקרב האוכלוסייה הערבית. לכן יצאנו כמלה הסעדיפיים לשלוח את ילדיהם לבית-ספר כזה שישנו בחיפה, בית-ספר של עדה מסוימת, שרמת ההוראה שם היא הרבה יותר גבוהה.

נוסף לכך מתעלמת הרשות האתראית מהעובדה

שאותם 200,000 החושבים שקוראים להם מיעוטים הם בני העם הערבי וצריכים ללמוד כערבים מזה ינה תרבותית, היסטורית ואהבת המולדת, כי זוהי גם מולדתם ואין יכולים לשלול זאת מהם. אולם כאשר מלמדים אותם שירה מרחיקים כל זכר לאהבת המולדת שנוגעת לערבים, למשל, ישנו שיר של משורר לבנוני שחיבר אותו במחצית והוא חביב מאד על הערבים - שיר זה אסור ללמד. מחבר השיר הוא אבו-מאד. או בשטח החינוך התיכוני: ישנו ספר היסטוריה של חמימי שחובר בזמן המנדט ולמדים לפיו עד היום. אולם כל הקטע הנוגע להיסטוריה המודרנית של הערבים מחקו. לדעתי, אפשר לחלוק על הגדרה זו או אחרת, אבל אין לחצוא את כל הפרק הסדור על תקופת התורכים ומלחמת העולם הראשונה ושניה. אולם גם אם יחבר ספר אחר, אנו צריכים לדעת מה ילמדו בני הנוער שלנו בבתי-הספר. אי-אפשר לחנך את בני הנוער הזה מבלי שאנשי הציבור הערבי יביעו דעתם בקשר לתכניות הלימודים. צריכה לקום ועדה במשרד החינוך והתרבות שתביע דעתה על חינוך ילדינו.

אשר לחינוך התיכוני - אינני מקבל את טענות

מר סלמון שאין סלקציה בקרב התלמידים וזה מביא לידי כך שהם נכשלים במחינות. רמת החינוך היא שמכשילה את הילדים ולא חוסר הסלקציה. לכן יש לאוג להעלות את רמת החינוך.

אני מציע, כי אנו לא ננטחם עתה את הדיון

ונקיים טיור בכמה בתי-ספר ונלמד מקרוב על מצב הדברים.

9.1.1957

הדיון על טקירת מצב החינוך בבתי-הספר של ומיעוטים.

י. כמיט:

אטתפק בהערות קצרות בלבד. מר סלמון עמד על כך שהם באו בדברים עם מוכתרים בכפרים.

אולם אני הייתי שמח לו היו ממנים את ועדות החינוך, כי הסוכתים אינם יודעים בדיוק מהו חינוך.

מר סלמון אמר, כי אין ההורים מכניסים

את ילדיהם למי-הספר בזמן המתאים. אולם חקרתי את הבעיה ומתברר שתוצאת הבחינות אינן ידועות אלא חודשיים לאחר שהחלה עונת הלימודים. נכון הדבר שבקשר לענייני התלמידים מגיעים אפילו וברי-כנסת עד לשר והיה מקרה שלא נתנו לילד לעבור מכיתה ח' לכיתה ט' והדברים הגיעו לש. יוצא איפוא, כי מחכים הרבה לתוצאות בחינות הבגרות וישנה פרוטקציה. אולם גם גורמים אחרים מגיעים לשר, כמו הממשל הצבאי שאומר, כי יש למנות מורה זה או אחר.

אמנם נכון הדבר שאחוז הלומדים במדינת ישראל

עלה. אבל רמת הלימודים ירדה. אני מסכים לדברי מר סלמון שקשה למורים להטיק מסקנות מלימודיהם. אולם מהצד האחר, הייתי בכיתה ז' בבית-ספר מסויים וראיתי ילד מסויים שאינו יודע לכתוב מכתב בערבית.

גם רמת הלימודים בבית-ספר תיכון זה נמוכה.

ואם משרד החינוך ותרבות עוזר לבתי-הספר במעברות יותר מאשר לבתי-ספר במקומות אחרים. גם כאן צריך משרד החינוך והתרבות לעשות זאת. המשרד הקיים במקומות שונים כיתות טרום-מקצועיות ואולי לא מצאתי דברים דומים בכפרים הערביים.

אשר לבעיית המורים - ישנם מורים הרואים

בהוראה מקור פרנסה. אבל מצד אחד - המשרד אומר להם מה ללמד, היסטוריה יהודית, ביאליק והרצל ועוד; ומהצד האחר - הילדים לוחצים עליהם. לכן אומרים המורים שהם נמצאים בין השיש והסדן. כלות הכל הליים מאזינים לשדורים של ארצות ערב ובבית ישנו חינוך מסויים.

משום כך טוב היה לו משרד החינוך והתרבות היה מוציא איזו שהיא

תקופה בהיסטוריה שהיתה בה ידידות יהודית-ערבית, כמו בתקופת ספרד ואותה הלין בדרך כלל היו יחסים טובים בין שני העמים, פרט ל-40 השנים האחרונות. כמובן שיש לחת למורים ללמד את השירים שלהם, אבל אי-אפשר להאשים את אותם בלאומנות.

דובר על סחטור רב במורים מוטמכים. בזמנו

טיפלתי במורה אחד שהיה לו מטריקולישין ולימד 8 שנים במדינת ישראל ורצו לפטר. אולם טיפל בו חבר-כנסת מסויים והעניין הסתדר. או למשל, זה שנתיים ישנה מועצה מקומית בטירה ושם ישנו גוש של 7 אנשים נגד 8 ולא נותנים ל-7 האנשים לבחור מועצה. אולם לחברי המועצה ישנם בנים שהם מורים. המשרד העביר את שני הבנים-המורים למקומות שונים כדי לחוות לחץ על ההורים שיצביעו במועצה כפי שנוהגים. לאחר-כך, המורה הערבי איננו מקטבנפשו והוא מפחד לדבר עם המורה הטובה, והוא איננו חופשי. נאמר כאן שלימדו את המורים ללמד לפי השיטה הגלובאלית, אבל אם אין הילד תופס, יש ללמדו לפי שיטה אחרת. אבל מורים פוחדים לשנות מהשיטה שמא יגידו שמטיבות אחרות הם משנים זאת.

אין מטפיק בתי-ספר תיכוניים ומקצועיים.

בתקופת ומנדט היו בארץ 10 בתי-ספר תיכוניים. אמנם זה רע שיש מעט בתי-ספר תיכוניים. אבל זה גם טוב. הילד שלומך בבית-ספר תיכון

9.1.1957

הדיון על סקירת מצב החינוך

בבתי-הספר של המיעוטים.

י. כמיט:

מתבייש לעבוד אחר-כך כפלת. אמנם קשה להם הדבר כי חיינה כספית, אבל הם רוצים להמשיך ללמוד. ישנם מעטים שנקלטו בבית-הספר לרפואה ובאוניברסיטה. אולם כאשר הם ילמדו מקצוע יהיה המצב אחר. בית-הספר צריך לראות את תפקידו בחינוך הי לדים להיות פלחים ולעבוד. מספר בוגרי בתי-ספר תיכוניים ברוח, כי אין הם רואים אפשרות מבחינה נפשית לעבוד תחת הממשל הצבאי. נוסף לכך, אין להם מהלעשות כאן.

יש לעשות לתיקון הדברים לגבי הערבים עצמם וזה יביא תועלת גם למדינה.

כידוע לכם ישנם בתי-ספר השייכים לעדות

שונות, אם כי אין שם לימוד דתי. אבל רמת בית-הספר גבוהה מחינת לימוד שפוח ומתמטיקה. אמנם יש לשלם 10-12 ל"י לחודש ורבים אינם יכולים לעמוד בתשלומים אלה. בית-ספר כזה עשוי להממשלה תקציב ויש כאן חוק שנותנים הקצבה לבתי-ספר דתיים. שמעתי ממנהל בית-הספר שהם קיבלו הבטחה שהמשרד שיקבלו הקצבה, יתכן והיא בדרך.

ז. נצר:

מתוך כל 8 השנים של עבודתי בכנסת נראה לי שהוועדה נותנת אפשרות לחברי-הכנסת על החוגים ומכל הסיעות לשבת ליד השולחן ולברר דברים לגופו של ענין ולראות את הבעיות ולפתור אותן מתוך מה שיש להגיע להסדרים טובים יותר. אבל מאד שתר סייעתו של חבר-הכנסת טובי אינם משתתפים באופן פעיל בשיבות הוועדה משום שכאן אפשר ללמוד את הדברים.

מתוך כך נראה לי שאין הפליה בעבודת המועצה, ובעיות החינוך הערבי דומות לבעיות החינוך היהודי, כמו, בעיית חינוך הבנות וביקורן הסדיר בבתי-הספר בישובי עולים. אנו ארץ של עליה ואיננו מתכחשים לכך ואיננו רוצים לעקור את היהודי הבא מעיראק או תימן מהווי חיו, כי אז נחנך בלי שרשים - דבר זה אינו ניתן בחינוך. כן הדבר לגבי החינוך הערבי. חינוך אינו מקצוע כזה שאומרים, כך ראה וכך עשה. אבל טוב היה לו יכולנו כולנו יחד לחפש את הפתרונות מתוך ראיית הבעיות.

אני מצדיק את הטיפול הרב שהיה לנו בהוצאתו של מר טלמון. אנו מדי שנה בשנה איננו פוטחים על תכנון החינוך הערבי. אנו רואים השנה התקדמות רבה מאד. אני מקבלת שחברי-הכנסת שדיברו היום בשאלות אלה יודעים את הבעיות טוב יותר ממני, אחם חייבים לדעת אותן יותר טוב ממני ולמדתי מכם הרבה היום. ברור שישנן המון בעיות וטוב עשה מר טלמון שהביא אותן בפנינו ולא הסתיר זאת.

כבר הוזכר כאן היום שחינוך איננו דבר אבסטרקטי והילד מקבל את חינוכו גם בבית ושם הוא שומע רדיו וצלילים מיוחדים - כל זה מחנך. ברור שהמצב הפוליטי המיוחד אינו יסל שלא לחת את אותותינו. אני מקבלת זאת. אולם אין זו חובת המציאות שחשורר איבה ושנאה ונכונן הדבר שהיו תקורות בהם חיינו בשלום. מכל מקום, סכלול הבעיות הוא רב ויש בעיות המורה ובעיות התלמיד והיחסים ביניהם וכי צד יש לעזור זה לזה. אולם לו ידענו להחדיר בלב הילד את המאחד שבנו ולא לגרוח את היצרים.

9.1.1957

הדיון על סקירת מצב החינוך
בבתי-הספר של ועוטים.

ד. נצר:

אולם, אני רוצה להגיד לחבר-הכנסת טובי, כי אני הייתי מורה 5 שנים בימי השלטון הקומוניסטי בברית המועצות בערים 1920 - 1925. הייתי עד כיצד המדען נהגדולה הזו נחקלה בהמונים אנאלפביתים ולא היו לה מטפיק מורט ויחד אתם חיפשנו דרכים כיצד לפתור את הבעיות הללו. אולם אותה אעה קיבלתי תעודה מענינה הכתובה באוקראינית השומרת, שחברה זו וזו היתה מורה מוצלחת מאד במקום זה וזה ופוטרה מטעמים פוליטיים. את התעודה הזו הצלחתי להביא לארץ. אני לא עסקתי בעיירת בשוט פעולות אנטי-קומוניסטיות כאשר לימדתי את וולדים. אבל לא התרעמתי על פיטורי. לכן כאשר שנו סדברים ליד השולחן זה עלינו לראות את המצחית. ואם ישנו מורה העוסק בפעולה נגד כל מה שעושה המדינה והממשלה והוא מחנך ילדים, עומדת בעיה אם הוא יכול לעמך בהוראה.

שמענו מהמשרד דברים ברורים במה הם התקדמו ומה טרם התקדמו ונעשה טוב אם ליד השולחן הזה נמצא את המשוחף, ואני מאד מצדדתי בכך שחברי הוועדה הערביים ישתתפו בשיבות הוועדה. אנו שואפים שלש יהיה כל הבדל בחינוך, ובאמת כאשר ראיתי ילדי בית-ספר מאבו-גוש, לא יכולתי להבדיל אם הם ילדים ערביים או לא. אם רק לא יפריעו לנו בעבודה בודדתי נחפש דרכים כיצד לפתור את הבעיות והוועדה תעזור במידה שחוכל.

הי"ר ש. פרטיץ: אשר לא אלוה דמעות אורות אעורר כאן אני אשמור לי את הזכות להעיד כאשר נטכס את הדיון לאחר שנשמע את דברי נציגי ומשרד. אולם ברצוני לומר מטפרי מלים.

בדברי חברי-הכנסת טובי וכמיט נשמעה תמיכה הכוונת לי מצד-מאד, התביעה לרשות ההגדרה העצמית מכוונת הרבותית - דבר זה זהו ארציני מצד ומכובד מצד. כאשר שמעתי את דבריכם נזכרתי בילפני 38 שנה כאשר טווחתי עם מיניסטר ההסכלה ברוטניה לא בתקופת הבולשביקים, אלא בתקופת אורח ותבעתי זכות ליהודים לקיים בחי-ספר עבריים. איך כל ספק שבמדינת ישראל איך איש רוצה לעטב במזיד דבר זה, ואינני מקבלת טענה זו. אבל יחסן מצד שמתוך בהלח החיים ומכלול הבעיות שנפל עלינו לא ימדנו על כל הדברים שאתם עמדתם עליהם. טוב עייתם שדיברתם על הבעיות הללו ואנו ~~אנחנו~~ אנחנו כיצד להקרב אליהן.